

Kohti kestäviä yhteisöjä

HELSINGIN DIAKONISSALAITOKSEN KANSAINVÄLINEN DIAKONIA

**HELSINGIN
DIAKONISSALAITOS**

KOHTI KESTÄVIÄ YHTEISÖJÄ

Helsingin Diakonissalaitoksen kansainvälinen diakonia

ALUKSI

- 1 Tervetuloa**
Lähellä ja kaukana
- 2 Työmme teemat**
Kestävyyden kolmikanta
- 4 Yhteisöjen vahvistaminen**
Voimaa Kaapelista

TEEMOJEMME TAUSTAT

- 6 Nuoret**
Yhdessä maaliin
- 14 Sukupuoleen perustuva väkivalta**
Väkivaltaa vastaan miesten kautta
- 16 Vanhukset**
Rakkauden teot kääntämään ajan pyörää

YHDESSÄ KANSSASI

- 22** Tietoa hankkeista ja taloudesta
- 23** Lahjoita, niin autat

Julkaisija

Helsingin Diakonissalaitos
p. 09 77 501
Alppikatu 2
00530 Helsinki

Päätoimittaja

Antti Elenius
p. 040 547 9111
antti.elenius@hdl.fi

Toimituskunta

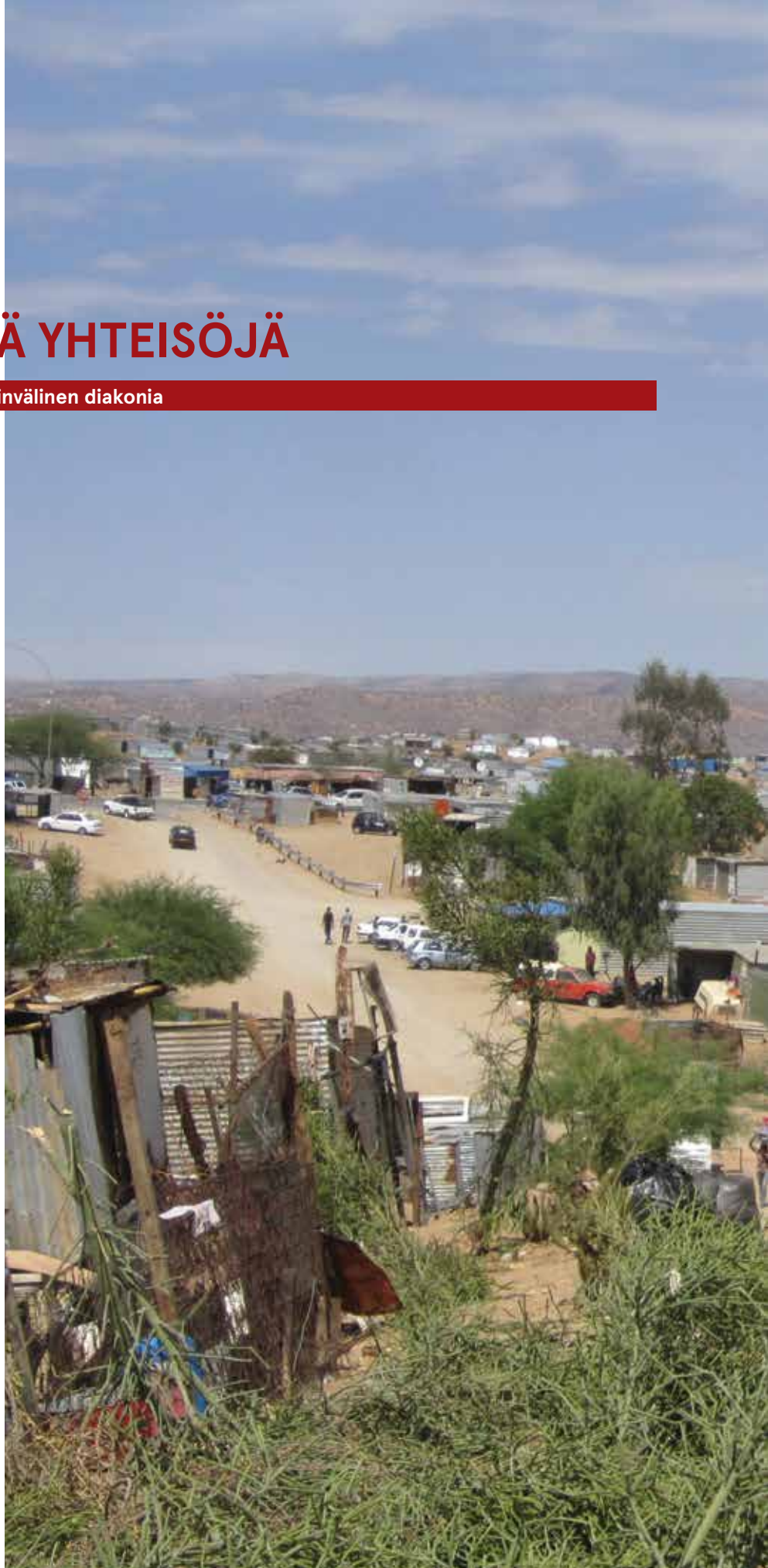
Linda Chikerema, Antti Elenius,
Johannes Haufigu, Elise Heikkinen-
Johnstone, Maija Hyle, Gerson Neliwa,
Joseph Ngula, Veera Virmasalo

Toteutus

Veera Virmasalo

Painopaikka

Grano, Tampere (2015)

TERVETULOA

Lähellä ja kaukana

Helsingin Diakonissalaitos taistelee ihmisarvon ja inhimillisyyden puolesta monella rintamalla. Olemme pääkaupunkiseudun sosiaali- ja terveysalan moniottelija, joka kehittää pitkäjänteisesti yhteisöperusteisia kuntoutusmalleja yhteiskunnasta syrjäytyneille erityisryhmille. Toisaalta reagoimme nopeasti uusiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, kuten kerjäläiskysymykseen ja pakolaisuuteen.

Helsingin Diakonissalaitoksen työ Suomessa sai jo varhain (1867) rinnalleen kansainvälistä toimintaa. Koulutetut sairaanhoitajat lähtivät kenttäambulanssin mukana sotatoimialueille ja Suomen Lähetyseuran kautta Ambomaalle, eli nykyiseen Pohjois-Namibiaan.

150 vuotta myöhemmin kansainvälisyys on muuttunut osaksi arkea. Helsingin Diakonissalaitoksen omistaman Helsingin Diakoniaopiston opiskelijoista kolmannes on maahanmuuttajataustaisia, ja Alppikadun kampuksella puhutaan kuuttakymmentä eri kieltä.

Näistä taustoista rakentuu Helsingin Diakonissalaitoksen kansainvälinen diakonia. Se ilmenee kehitysyhteistyönä ja muuna kansainvälisenä hanketoimintana, jossa pyritään – ei vain erilaisuuden sietämiseen vaan – erilaisuuden juhlimiseen. Perimmäisenä tavoitteena on köyhyyden poistaminen, mutta se ei voi toteutua ilman rauhaa ja vakaita oloja.

Kehitysyhteistyötä tehdään yhdessä kirkkojen ja kristillisten järjestöjen kanssa. Kirkoilla on yhä erityisasema ihmisten keskuudessa. Ne ovat tärkeä osa luottamusrakennetta, jonka varaan tulevaisuus rakentuu. Olemme mukana kehittämässä haurassa yhteisöissä uusia työmenetelmiä, joiden avulla saadaan aikaan muutoksia kaikkein köyhimmilläänkin asuinalueilla. Näitä samoja menetelmiä sovellamme myös kotimaan työssä.

Diakonia on paitsi nykyaikaista sosiaali- ja terveysalan ammatillisuutta, myös kristillistä lähimmäisenrakkautta. Sen asettamaa rakkauden vaatimusta ei kukaan pysty yksin täyttämään. Mutta se voi toteutua kunnioittavassa kohtaamisessa ja yhteisöjen elämässä.

Tämä julkaisu kertoo Helsingin Diakonissalaitoksen toteuttamasta kansainvälisestä diakoniatyöstä ja avaa sen taustoja. Toivon, että olemme onnistuneet välittämään kaukaisten lähimmäisten äänen sellaisena kuin he haluavat tulla kuulluiksi.

Antti Elenius

Kansainvälisen Diakonian johtaja

KESTÄVYYDEN KOLMIKANTA

Tuemme yhteisöjä erityisesti osallistamaan nuoria ja vanhuksia ja purkamaan sukupuoleen liittyvän väkivallan kierrettä.

Nuoret

Kehitämme osallistavan nuorisotyön konseptia yhdessä kumppaneidemme kanssa Namibiassa ja Moldovassa. Koulutamme kumppaneiden työntekijöitä osallistavaan nuorisotyöhön ja tuemme heitä perustamaan nuorisoklubeja. Nuorille annetaan myös ammatillista koulutusta. Helsingin Diakonissalaitoksen kokemukset Suomessa tehdystä nuorisotyöstä osoittavat, että nuorelle on parasta tulla nähdyksi kokonaisvaltaisesti. Eriytetyt erityispalvelut eivät ole käyttäjäystävällisiä, vaan yhden luukun tekniikka toimii paremmin. On ollut paljolti huomata, että sama periaate pätee myös hankemaissa.

Vanhukset

Myös vanhustyössä kehitämme osallistavaa konseptia yhdessä namibialaisen kumppanimme ELCIN-kirkon kanssa. Koulutamme kirkon diakoneja ja vapaaehtoisia ihmisläheiseen kohtaamiseen ja kehitämme vanhusten kotihoitoon sopivia käytäntöjä. Vanhainkodit eivät ole ainoa ratkaisu vanhennevalle väestölle. Niitäkin tarvitaan, mutta myös yhteisö voi hoitaa. Ihminen on laumaeläin ja tarvitsee muita ympärilleen. Yhteisöllisten vanhustyömenetelmien kehittäminen on ajankohtaista Suomessakin, ja siksi Namibiasta saatavat kokemukset ovat kullannarvoisia Helsingin Diakonissalaitoksen kotimaan työlle.

Naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan purkaminen

Väkivallan kierre eteläisessä Afrikassa on lohduton. Toteutamme kahta hanketta sen purkamiseksi: koko alueella toimimme yhdessä luterilaisten kirkkojen kanssa, Namibiassa myös muiden kirkkojen kanssa. Paikallisten naisten neuvoihin nojaten hankkeemme pyrkivät lisäämään tietoisuutta naisten ja lasten oikeuksista ja parantamaan naisten taloudellista asemaa. Viime mainittu on tärkeää, koska väkivalta liittyy usein taloudelliseen epätasapainoon parisuhteessa. Hankkeiden suurena edistysaskeleena voidaan pitää sitä, että kirkot ovat aloittaneet avoimen keskustelun väkivallasta ja todenneet, ettei väkivaltainen käytös ole normaalia. Myös Romaniassa on aloitettu hanke, joka pyrkii lisäämään tyttöjen ja naisten tasa-arvoa.

Tarkemmat tiedot hankkeistamme on listattu sivulla 22.

NUORET

- 20** pappia koulutettu erityisnuorisotyöhön
- 109** nuorta saanut ammatillista koulutusta
- 15** nuorisoklubia toiminnassa

VANHUKSET

- 160** hoitajaa koulutettu vanhusten kotihoitoon
- 449** vanhusta saanut kotihoitoa
- 5** vanhusklubia toiminnassa

SUKUPUOLEEN PERUSTUVA VÄKIVALTA

- 42** vapaaehtoista väkivallattomuuden lähettilästä
- 28** miestä koulutettu tukemaan muita miehiä väkivallattomuuden tiellä
- 2871** ihmistä tavoitettu vaikuttamiskampanjoilla

VOIMAA KAAPELISTA

Yhteisöjen vahvistaminen perustuu valmennusmenetelmään nimeltä Kaapeli. Menetelmä pilotoitiin Namibiassa, ja Helsingin Diakonissalaitos on ottanut sen käyttöön myös Suomessa.

Mitä yhteistä on suomalaisella pitkään asunnottomana olleella aikuisella ja köyhällä namibialaisella nuorella, jonka on liki mahdotonta löytää kunnollista työtä?

Ainakin se, että kumpikin on ajautunut yhteiskunnan laidalle – tilaan jossa on vaikea löytää uskoa itseän ja omiin kykyihin muuttaa elämän suuntaa.

YHTEISÖT MARGINAALISSA

Joskus marginaalissa ovat kokonaiset yhteisöt. Esimerkiksi Namibian pääkaupungin Windhoekin laidoille on eriarvoisuuden ja nopean kaupungistumisen seurauksena noussut slummeja, joiden jokaisessa kodissa eletään kädestä suuhun.

Tässä ympäristössä Helsingin Diakonissalaitos aloitti vuonna 2005 *Diakonia in the City* -hankkeen, jossa pilotoitiin CABLE-nimistä aikuispedagogiikan menetelmää, tuttavallisemmin Kaapelia. Hiukan myöhemmin myös Botswana sai Kaapeli-pilotin.

Eteläisestä Afrikasta saadut kokemukset olivat niin rohkaisevia, että vuonna 2011 Helsingin Diakonissalai-

tos alkoi ottaa Kaapelin sovelluksia käyttöön myös kotimaan toimintojensa kehittämishankkeissa. Menetelmä elää jatkuvasti kulloisenkin sovellusympäristön tarpeiden mukaan.

VAHVUUDET KÄYTTÖÖN

Kaapeli perustuu arvostavaan kohtaamiseen. Lähtöoletuksena on, että voidakseen hyvin ihmisen on saatava kokea olevansa tärkeä yhteisön jäsen ja arvokas yhteiskunnan toimija. Tätä kokemusta tavoitellaan viikon kestäväen Kaapeli-valmennuksen avulla.

Valmennuksessa on viisi vaihetta, jotka on kuvattu seuraavalla sivulla. Sykli auttaa ihmisiä tunnistamaan vahvuutensa ja käyttämään niitä omaksi ja yhteisön hyväksi. Se myös vahvistaa yhteisön luottamusrakenteita. Toiminta jatkuu valmennuksen jälkeen. Valmentaja on mentori ja tuki, mutta työn tekee ihminen itse.

Kaapeli rohkaisee jatkuvaan oppimiseen. Jokaisen vaiheen jälkeen lähdetään uuteen kierrokseen muutuneena, oppimaan taas jotain uutta itsestä, yhteisöstä ja elämästä. Oleellista on luoda luottamuksellinen, luova ja oppiva ilmapiiri.

VALTARAKENTEET SYNNIIN

Eteläisessä Afrikassa Kaapeli-valmennusta pilotoitiin aluksi ruohonjuuritason tasolla. Syntyi yhteisöhankkeita, kuten päiväkoteja ja pienimuotoista yritystoimintaa.

Nyt painopiste on entistä selvemmin paikallisten yhteistyökumppaneiden Kaapeli-osaamisen vahvistamisessa: Mitä valmiuksia esimerkiksi paikallisella kirkolla on oltava, jotta se pystyy voimavaraistamaan yhteisöjä? Läheskään aina kyse ei ole varojen puutteesta, vaan syvälle juurtuneiden toimintatapojen ja valtarakenteiden haastamisesta.

Kaapelissa yhteistyötä tehdään yhteisön ehdoilla ja voimavaroilla, ja se voimaannuttaa. Kun ihmiset voimaantuvat ja tulevat tietoisiksi oikeuksistaan, he ryhtyvät vaatimaan oikeuksiaan ja käyttämään hyväksi mahdollisuuksiaan vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa. ●

Kaapeli perustuu eurooppalaisena yhteistyöhankkeena kehitettyyn CABLE-yhteistyömetodiin (Community Action Based Learning for Empowerment), jonka kehittämistyössä Helsingin Diakonissalaitos on ollut mukana alusta alkaen.

1. In – Orientoituminen työskentelyyn:

Kuka olen ja missä olen hyvä? Toisiinsa tutustuttuaan osallistajat vastaavat erilaisin harjoittein kysymyksiin, jotka johdattavat heidät tarkastelemaan itseään, arvojaan ja voimavarojaan. (Esimerkiksi: Kuka minä olen? Mistä tullen? Missä olen tai olen ollut hyvä? Mitkä hyvät arvot kantavat minua elämässä?) Tavoitteena on tunnistaa ja löytää omat kyvyt ja tehdä ne näkyviksi.

2. In & Out – Millaisiin yhteisöihin kuulun?

Tutkitaan ja havainnoidaan ympäröivää maailmaa sekä sen vaikutusta erilaisiin arjen ongelmiin. Oma identiteettiä pohditaan muun muassa sukupolvikokemusten ja arvosukupuu työskentelyn kautta. Sen jälkeen ajatukset siirretään itsestä ympäröiviin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Pyrkimyksenä on nähdä yhteiskunta uusin silmin.

5. Change – mitä myönteistä muutosta saamme aikaan?

Seurataan ja arvioidaan luotuja hankkeita: Mitä saimme aikaan? Mikä toimi? Mitä olisimme voineet tehdä toisin? Tavoitteena on saada kokemus itsestä ja omasta yhteisöstä positiivisen muutoksen tekijänä ja sopia, miten yhteistoimintaa jatketaan.

4. Action – Mitä voimme itse tehdä arjen ongelmien selättämiseksi?

Osallistajat päättävät työpajoissa mitä tavoitellaan ja miksi. Tämän jälkeen järjestäytytään projektiksi, määritellään aikataulut, vastuut sekä mahdollinen budjetti. Valmennuksen vetäjä toimii projektin mentorina. Tavoitteena on hahmottaa, mitä osallistajat itse ja yhdessä voivat tehdä, ja laittaa sitten hihat heilumaan. Toiminta voi olla mitä tahansa yhteisen hyvän ja elämän sujuvuuden edistämistä.

3. Out & Exposure – Mitkä ovat hyvinvoinnin esteitä ja mahdollisuuksia?

Jatketaan maailman havainnointia. Apuna käytetään vapaan havainnoinnin menetelmää: Havainnoidaan ympäröivää maailmaa ilman ennako-oletuksia, käsitteitä tai teorioita: mitä näen, kuulen ja haistan ympäristössäni? Ydinkokemukset kirjataan ylös, jonka jälkeen havainnointia työstetään ryhmässä.

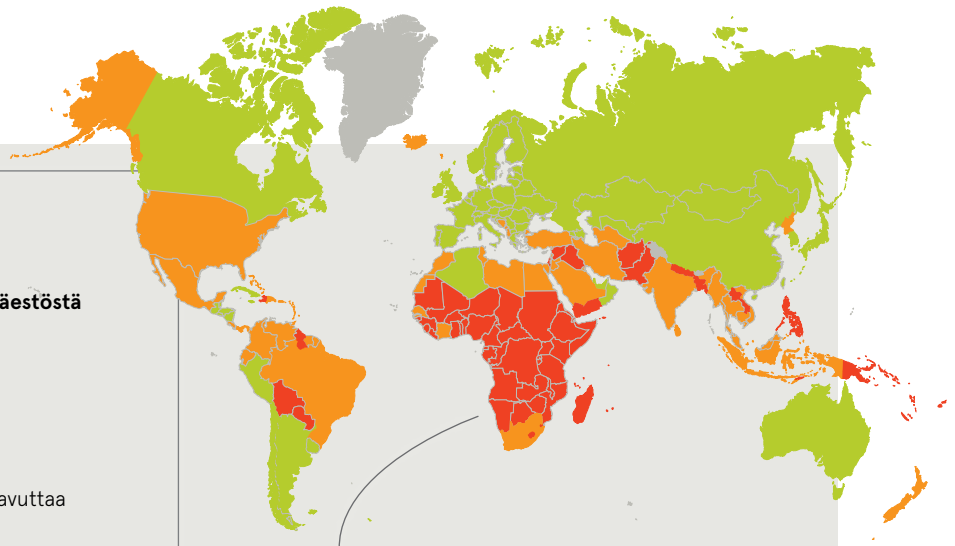

YHDESSÄ MAALIIN

Maailmassa on enemmän nuoria kuin koskaan aikaisemmin. Heissä asuu valtava potentiaali. Sitä voidaan tukea, tai se voidaan murskata.

90% maailman nuorista asuu maissa, joilla on vaikeuksia pitää huolta heistä

Kartta kuvaa 10–24-vuotiaiden osuutta väestöstä

- 10–19 %
- 20–29 %
- 30 % tai enemmän

Suurin osa kartan punaisista maista voisi saavuttaa **valtavan harppauksen talouskasvussa ja hyvinvoinnissa nuorten ansiosta**, mutta vain jos:

- Nuoret saavat hyvän koulutuksen,
- heille löytyy kunnollista työtä,
- he pysyvät terveisinä, ja
- he saavat vähemmän lapsia kuin vanhempansa.

Lähde: The State of the World Population 2014 (UNFPA).

Esimerkiksi Namibiassa

Kuudesluokkalaisista 43% ei osaa lukea yksinkertaista lyhyttä tekstiä.

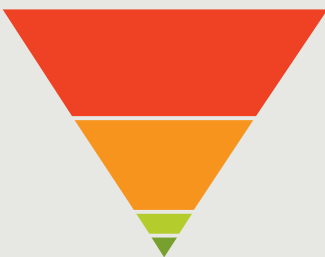
Joka viides tyttö tulee äidiksi 15–19-vuotiaana.

HIV-tartunnat ovat taas nousussa. Tartunnan saaneista lähes puolet on 15–24-vuotiaita naisia.

92 % tytöistä ja 80 % pojista jättää koulun kesken. Heidän on vaikea päästä ammatilliseen koulutukseen ja saada kunnollista työtä. Näin köyhät pysyvät köyhinä.

Yhteiskuntaluokat tulojen perusteella (koko Namibian väestö)

- Köyhät 44 %
- Epävarma talous 38 %
- Keskiluokka 9 %
- Taloudellinen eliitti 9 %

15–34-vuotiaat koulun ja opintojen ulkopuolella

- Työssä virallisella sektorilla 24 %
- Työssä epävirallisella sektorilla 33 %
- Työttömänä 43 %

Vain 20% pojista ja 8% tytöistä käy koulun loppuun. Heidän on mahdollista päästä jatkokoulutukseen ja/tai saada kunnan työpaikka.

Lähteet: African Development Bank 2011, SACMEQ III, Namibia Labour Force Survey 2012 & 2013, UNICEF.

Tsandin kylä Pohjois-Namibiassa syyskuussa 2013. Pallo tömäh-telee pehmeällä hiekkakentällä, kun Omusatin alueen jalkapallo-

toivot ottavat mittaa toisistaan.

Peli kuuluu Tsandissa parhaillaan käynnissä olevien nuorisomessujen ohjelmaan. Ilman kutsua messuille jalkapalloilijat tuskin olisivat täällä. Tsandissa on paljon nuoria, mutta Tsandiin ei tulla, täältä lähdetään. Ei montakaan metriä asfalttia, ei töitä, ei harrastusmahdollisuuksia.

”Ei oikeastaan juuri mitään”, summaa Helsingin Diakonissalaitoksen nuorisotyön hanketta Namibiassa vetävä pastori **Josef Ngula** (kuvassa).

VALTAVAA ERIARVOISUUTTA

Jos katsotaan Namibian bruttokansantuotetta, Tsandin nuorten asioiden pitäisi olla kohtalaisen hyvin verrattuna moneen muuhun maailman nuoreen. Namibia on ylemmän keskitulotason maa, samaa kastia esimerkiksi Turkin ja Perun kanssa.

Namibia on kuitenkin yksi maailman epätasa-arvoisimmista maista. Rotuerotteluun perustuva hallintojärjestelmä kaatui vuonna 1990, mutta valtavaa eriarvoisuutta vallanvaihto ei ole vähentänyt. Taloudellisessa eliitissä on nyt kaikenvärisiä namibialaisia, mutta kuulu rikkaiden ja köyhien välillä on eräiden arvioiden mukaan kasvanut, ei pienentynyt.

Nuorten kohdalla epätasa-arvo näyttää karrikoidusti tältä: Pieni osa elää samantapaista elämää kuin suomalaisen keskiluokan nuoret. He elävät turvallisen lapsuuden, käyvät hyvän peruskoulun ja jatkavat kolmannen asteen opintoihin. Vanhemmat maksavat yksityisen sairausvakuutuksen, usein yksityisen peruskoulun ja ainakin sitä seuraavat opinnot. Vihdoin nuori aikuinen saa hyvän työpaikan ja lapsen, ja kierros alkaa alusta.

Suuri köyhien joukko puolestaan elää lapsuuden, jossa monesta asiasta on jatkuva pula. He menevät kouluun, jossa monesta asiasta on jatkuva pula, joutuvat lopettamaan koulun kesken, ja

jatkavat elämään, jossa monesta asiasta on jatkuva pula. Jossain välissä syntyy lapsi, ja kierros alkaa alusta.

ONGELMALLINEN KOULUTUS

Nuorten ongelmat Tsandissa ja muualla Namibiassa kiertyvät koulutuksen ja työn ympärille. Koulujärjestelmä on niin kehno, että oppiminen on vaikeaa. Tilannetta pahentaa, että Tsandin kaltaisiin maaseudun pikku paikkoihin on vaikea saada houkutelua päteviä opettajia.

”Myös vanhempien rooli on tärkeä – motivoivatko he lapsiaan? Monet eivät”, Ngula huomauttaa. Jos koulu jää kesken, nuoren eteen nousee seinä. ”Silloin ei ole oikein muuta mahdollisuutta kuin mennä tien varteen myymään grillilihaa ja munkkeja, tai sekaantua johonkin rikolliseen toimintaan”, Ngula sanoo.

Tienvarren pikku bisnekset ovat tyyppisiä epävirallisen sektorin työpaikkoja. Lähes 60 prosenttia Namibian työtä tekevästä nuorista työskentelee juuri epävirallisella sektorilla. Palkka on pieni ja työ epävarmaa, eikä tarjoa minkäänlaista sosiaaliturvaa. Virallisella sektorilla ei kuitenkaan ole tarpeeksi työpaikkoja huonosti koulutetuille nuorille, eikä ammatillista koulutusta järjestetä tarpeeksi.

KIRKKO VOI NÄYTTÄÄ TIETÄ

Koulujärjestelmän parantaminen ja työpaikkojen luominen ovat hallituksen työsarkaa. Maan suurimmalla kirkolla on kuitenkin omat mahdollisuutensa vaikuttaa nuorten tilanteeseen.

Parhaimmillaan kirkko voi toimia suunnannäyttäjänä, joka osoittaa, kuinka tärkeää nuorten osallistaminen yhteiskuntaan on, ja millaiset keinot kirkon omasta piiristä. Vaikka ELCIN on järjestänyt nuorille toimintaa ja hoitanut näiden sieluja koko olemassaolonsa ajan, osallistavaan työotteeseen kuuluva periaate nuorten kuuntelemisesta ja nuorten johdolla toimimisesta on monelle uusi. ”Erityisesti seurakuntaneuvostojen olisi hyvä herätä”, sanoo Okahandjan pikkukaupungis-

Yhteisöllinen erityisnuorisotyön hanke Namibiassa (2013–2016)

Kumppani: Namibian Luterilainen kirkko, ELCIN. Noin 70 prosenttia namibialaisista on sen jäseniä.

Parannetaan ELCIN-kirkon kykyä tukea haavoittuvassa asemassa olevia nuoria muun muassa kouluttamalla 20 pappia osallistavaan, etsivään nuorisotyöhön. Koulutus kestää kaikkiaan viisi viikkoa.

Kuudella paikkakunnalla kehitetään nuorten johdolla keinoja, joiden avulla haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kykyä huolehtia itsestään voidaan parantaa. Näitä keinoja pilotoidaan käytännössä. Useimmat pilotit ovat liittyneet ammatilliseen koulutukseen.

Toiminnassa viisi nuorisoklubia, joissa nuoria kuunnellaan ja motivoidaan.

Oppimisen tulokset jaetaan muiden toimijoiden kanssa, joilla on mahdollisuus vaikuttaa nuorten asemaan.

sa sijaitsevan Helmin seurakunnan pappi **Josef Shitaleni**. “Mielestäni kirkon johdossa ymmärretään nuorten haasteet, mutta seurakuntaneuvostoja tuntuu kiinnostavan vain kurinpito”, Shitaleni sanoo.

Hankekoordinaattori Ngula näkee saman haasteen yhteiskunnassa laajemminkin. “Aikuiset keskittyvät nuorten epäonnistumisiin, eivätkä edes yritä ymmärtää tilanteen taustoja.” Hyvin samantapaiseen johtopäätökseen tuli Britannian kehitysyhteistyöosaston DfID:n hiljattain teettämä selvitys, jossa vedetään yhteen nuorisohankkeiden mahdollisuuksia ja pullonkauloja: työ voi olla kestävä vain, jos onnistutaan muuttamaan syrjäytymistä aiheuttavia sosiaalisia normeja. ELCIN on herätellyt sukupolvien välistä yhteisymmärrystä muun muassa saattamalla nuorisohankkeen nuoria yhteen vanhushankkeen (s. 16) vanhusten kanssa.

TYÖPAIKKOJA

Maa-ilmalaajuisesti nyt eletään jännittävää aikaa nuorten kanssa työskentelyssä. Kansainvälinen yhteisö on herännyt huomaamaan, että nuoret ovat olleet kehityshankkeiden väliinputoajia. Globaaleihin kestäväan kehityksen tavoitteisiin on suunnitteilla useampia nuorten tilannetta kuvaavia indikaattoreita. Yksi niistä kuvaa nuorten työllisyyttä.

Työllistymisen helpottaminen on ollut asialistan kärjessä myös, kun Namibian hankkeen nuoret ovat kokoon-tuneet yhteen pohtimaan keinoja, jotka auttaisivat heitä eteenpäin. Hanke on solminut yhteistyösopimuksia ammatillista koulutusta tarjoavien tahojen kanssa, ja kaikkiaan 109 nuorta on saanut koulutuksen. Yksi heistä on **Josephine Nghaamwa**, kahden lapsen yksinhuoltaja Windhoekista. Nghaamwa valmistui puoli vuotta kestäneestä putkimieskoulutuksesta

lokakuussa 2015. “En koskaan osannut kuvitella, että saisin koulutuksen ja pystyisin tekemään jotain elämälläni”, hän sanoo tyytyväisenä esitellessään hallituksen leimoin varustettua vihreää lomaketta, Wanghaamwa Investments CC:n rekisterikirjaa. “Tiedätkö ketään sementtimylyn omistajaa, joka haluaisi tehdä yhteistyötä kanssani isommissa urakoissa”, hän kysyy.

Kolme viikkoa sitten yksi Nghaamwan asuinalueen harvoista vesivessoista alkoi vuotaa, ja hänet kutsuttiin korjaamaan se. “Hänen taitonsa tunnistettiin ja häntä tarvittiin. Ulkopuolisen voi olla vaikea ymmärtää, miten suuri vaikutus tällaisella on itsetuntoon”, hankekoordinaattori Ngula sanoo.

YKSITYISSEKTORI MUKAAN

Yksi tulevaisuuden työalueista kirkolle voisi olla yksityisen sektorin haastaminen mukaan nuorten työllistämiseen. Esimerkiksi Wanghaamwa Investment-

Putkimies Nghaamwa osaa korjata myös vesihanoja.

sin on vaikea saada urakkasopimuksia, ellei sen keulanaisella ole alan työkokemusta.

Ngula korostaa, että sukupolvien ajan kasautunutta toivottomuutta ja passivoitumista ei pureta hetkessä. Arjen karu todellisuus sammuttaa helposti juuri syttyneet toivon kipinät.

Ngulan tehtäväkenttään on kuin varkein päätyneet myös yksittäisten nuorten mentorointi. Varsin pian hankkeen alettua kävi ilmi, ettei nuoria voi lähettää ammatilliseen koulutukseen kylmiltään, vaan heitä on valmisteltava uuteen. Nuoret tarvitsevat tukea myös koulutuksen jälkeen säilyttääkseen uuden elämän suunnan, jos työtä ei löydy heti. Hankkeessa perustetuissa nuorisoklubeissa koitetaan yhdistää nuoria ja tietoa työpaikoista, jatkokoulutusmahdollisuuksista ja stipendeistä. Noin joka viides ammatillista koulutusta hankkeen kautta saaneista on työllistynyt.

EPÄMUODOLLISUUS KUNNIAAN

Mikä tärkeintä, nuorisoklubit ovat toimineet helposti lähestyttävänä foorumeina, joissa kaikkia nuoria kuunnellaan, ja joissa heihin luotetaan.

“Olemme ymmärtäneet, että meillä on ollut tapana tehdä kaikesta liian muodollista. Jos nuori on halunnut tulla kuulluksi, hänen on pitänyt sopia tapaaminen, pukeutua kauluspaitaan ja puhua kauniisti. Sellainen on omiaan lannistamaan juuri ne nuoret, jotka eniten tukea tarvitsevat”, Ngula sanoo.

Ngula toivoo, että viimeisen hankevuoden aikana saataisiin vielä synnytettyä vapaaehtoisten mentoreiden verkosto, jotta klubit jatkaisivat toimintaansa myös hankkeen loputtua.

“Tiedän että löytäisimme nuorten asioista kiinnostuneita ihmisiä, jotka olisivat valmiita mentoroimaan klubeja vapaaehtoistyönä. Opettajia, sairaanhoitajia ja muita, joilla on halu parantaa yhteisön elämää. Heidät pitäisi vain kouluttaa osallistamaan nuorisotyöhön, jotta he todella ymmärtävät, mitä nuorten arvostava kuunteleminen tarkoittaa”, Ngula sanoo. ●

Oppia Vamoksesta

Namibian hanke sai lainaksi parasta suomalaista osaamista, kun Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-hanketta Helsingin Herttoniemessä luotsaava **Vesa Sarmia** veti kumppanikirkon pappeille viisiosaisen koulutuksen etsivästä nuorisotyöstä.

Sarmia kertoo ymmärtäneensä koulutuksen aikana, että nuorten ongelmat ovat yllättävän samantyyppisiä, vaikka yhteiskunnat ovat erilaisia. “Ehkä suurin ero on siinä, että Suomessa nuorten mahdollisuudet saada tukea ja palveluja ovat aivan toista luokkaa kuin Namibiassa. Kun meillä mietitään, miten nuori saataisiin ohjattua olemassa olevan palvelun tai tuen piiriin, Namibiassa myös se palvelu tai tuki on useimmiten luotava melkein alusta”, Sarmia sanoo.

Oppilaat puolestaan kuvailevat kurssia käänteentekeväksi. “Olimme olleet siinä käsityksessä, että meidän tehtävämme on kertoa nuorille, mitä heidän pitää tehdä”, Okahandjan kaupungin Helmi-seurakunnan pastori **Josef Shitaleni** kertoo.

Kotiin palattuana Shitaleni kutsui nuoret koolle. “He olivat aluksi yllättyneitä, sillä he eivät ole tottuneet, että heiltä kysytään mitään. Mutta kun

he sitten alkoivat puhua, he puhuivat ja puhuivat. He listasivat sellaisia ongelmia kuin teiniraskaudet, intohimomurhat, huono itsetunto ja työttömyys. Maltoin pysyä tukijan roolissa, niin kuin Vesa koulutuksessa neuvoi, ja nuorten itsensä johdolla aloimme miettiä, mitä asioille voisi tehdä”, Shitaleni kertoo.

Alkoi pitkälinainen prosessi, jonka aikana tutustuttiin lähiesidun nuorisotoimijoihin, käytiin innostamassa muita nuoria, ja lopulta rekisteröitiin oma hanke, jonka turvin on mahdollista aloittaa pienimuotoinen nuorten yrittäjätoiminta.

Ja mitä tarkoittaa hankkeen nimi, **Helmi Nousta**? “Kyllä sinun pitäisi tietää”, Shitaleni nauraa, “sehän on teidän kieltänne”.

Suomalainen nimi oli nuorten idea. “Jos nimi olisi yhdellä Namibian omista kielistä, muunkieliset ehkä tuntisivat, etteivät he ole tervetulleita mukaan” Shitaleni selittää.

Vamos on Helsingin Diakonissalaitoksen palvelukokonaisuus, jossa yhdistyvät etsivä nuorisotyö, terveydenhuolto ja sosiaalityö sekä koulutukseen ja työhön valmentavat palvelut. Vamos-palvelut tukevat koulusta ja työelämästä pudonneita nuoria Helsingissä, Espoossa, Turussa ja Kuopiossa.

Uusia turvaverkkoja

Nuorisoklubi Zabricenin kylän kulttuuritalolla Moldovassa syyskuussa 2015. Tunnelma on hiukan jännittynyt. Suomesta tulleille vieraille tarjotaan viiniä ja pullaa.

Olemme tutustumassa *Know-how-you-do!* -hankkeen toimintaan. Suomen ulkoasiainministeriön rahoittaman hankkeen tarkoituksena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja löytää heille mielekkään elämän eväitä. Niitä tarvitaan, sillä monen nuoren perinteinen turvaverkko on hajonnut, kun perhekuulttuuri on muuttunut radikaalisti vanhempien muuttaessa ulkomaille töihin.

Moldova on Euroopan köyhin maa. Se sijaitsee idän ja lännen rajalla, Romanian ja Ukrainan välissä, ja on pinta-alaltaan noin Etelä-Suomen läänin kokoinen. Moldovasta lähdetään sankoin joukoin muualle Eurooppaan etsimään parempaa elämää. Vanhemmat saattavat muuttaa ulkomaille pitkiäkin ajoiksi, ja lapset jäävät kyliin keskenään.

Täällä Zabricenissa kasvaa jo toinen sukupolvi, joka on elänyt ilman vanhempiaan. Nämä ovat lähteneet töihin etenkin Ranskaan ja Italiaan.

Nuoret tarvitsevat turvallisen kasvuympäristön. Jos perhe ei pysty sitä antamaan, tilalle täytyy löytää jotain muuta. Siksi hankkeessa luodaan perinteistä turvaverkkoa vailla oleville nuorille uusia yhteisöjä, joihin kuuluu.

Hankkeessa on perustettu kymmenen nuorisoklubia Moldovan pohjoisosaan, Edinetin lääniniin. Klubien voima perustuu osallistavaan Kaapeli-menetelmään. Kumppanimme työntekijät ja nuorisoklubien aktiivit ovat saaneet koulutuksen siihen yhteisöpedagogian asiantuntijaltamme **Jouni Kylmälältä** ja projektipäällikkö **Anca Enachelta**.

Zabricenin nuorisoklubia vetää ortodoksinen pappi **Victorin** yhdessä nuorten ryhmään kuuluvan aktiivin kanssa. Klubissa nuoria kuunnellaan ja heidän ideoihinsa luotetaan. Nuorethan tarkkailevat ympäristöään ja yhteiskunnallisia haasteita jatkuvasti, ja heillä on kyky analysoida näkemäänsä ja kokemaansa sekä miettiä mahdollisia ratkaisuja.

Yhdessä tekeminen luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Nuoret kokoontuvat viikoittain kulttuuritalolle katsomaan videoita, pelaamaan pingistä, soittamaan ja laulamaan yhdessä. Kesällä klubilaiset kävivät vierailemassa kylän vanhusten kodeissa ja auttamassa heitä arjen askarissa. Yksinäinen vanhus ja ilman vanhempiaan elävä nuori ovat löytäneet toisistaan tukea, turvaa ja elämäniloa – aidon lähimmäisen.

Maija Hyle

kansainvälisen diakonian ohjelmakoordinaattori

Man convicted of raping minor stepdaughters

2015-12-07 Mmegi Online (Botswana)

Woman raped and burnt alive

2015-11-02 The Namibian (Namibia)

Another gang rape reported at a Johannesburg primary school

2015-08-19 Eyewitness News (South Africa)

Murdered teen's body found under alleged boyfriend's bed

2015-05-01 News24 (South Africa)

Family member (17) held for girl's rape, murder

2015-04-14 Times of Swaziland (Swaziland)

VÄKIVALTA VASTAAN MIESTEN KAUTTA

Yhteisöt tarvitsevat uusia miehen malleja.

Otsikot eteläisen Afrikan mediassa kertovat ahdistavaa tarinaa yhteisöistä, joissa väkivalta on niin yleistä, että sitä pidetään normaalina.

Esimerkiksi Etelä-Afrikassa nainen kuolee kumppaninsa käsissä yli neljä kertaa todennäköisemmin kuin muualla maailmassa. Parisuhdeväkivallan muista muodoista ja muusta naisiin ja tyttöihin kohdistuvasta väkivallasta on vaikea saada kokonaiskuvaa, sillä suurinta osaa tapauksista ei raportoida koskaan.

“Monilla kehitystoimijoilla on ollut stereotyyppinen kuva väkivaltaisista miehistä, jotka on saatava aisoihin naisia voimaannuttamalla. Sukupuolittuneen väkivallan vastaista työtä ei kuitenkaan voi tehdä ilman miehiä”, sanoo Helsingin Diakonissalaitoksen alueellinen hankesihteeri, zimbabwelainen **Linda Chikerema** (kuvassa).

Eteläisen Afrikan luterilainen kirkko tukee miehiä väkivallattomuuden tiellä työskentelemällä Sonke Gender Justice -verkoston kanssa. Sonkella on vankka asiantuntemus miesten parissa tehtävästä asennemuutostyöstä, kirkolla puolestaan suuri arvovalta ja luottamus ruohonjuuritasolla.

VÄKIVALLAN KALLIS HINTA

Sonke kannustaa kyseenalaistamaan vallitsevat miehen mallit – esimerkiksi sen, että tosimities on vahva, dominoiva, naista ylempänä oleva olento, josta ei voida olettaa pystyvän kontrolloimaan seksuaaliviettiään. Työtä tehdään pienryhmissä. Koulutuksen käyneiden miesten toivotaan toimivan roolimalleina omista yhteisöistään.

Kalifornian ja Kapkaupungin yliopistojen tutkijoiden tekemän tutkimuksen mukaan Sonken kouluttamiin miehiin on vaikuttanut erityisesti sen ymmärtäminen, että myös miehet mak-

Sukupuoleen perustuvan väkivallan vastaiset hankkeet eteläisessä Afrikassa (2014–2016)

Hankkeita on kaksi: alueellinen hanke yhdessä eteläisen Afrikan luterilaisten kirkkojen kanssa ja Namibiaan sijoittuva ekumeeninen hanke yhdessä useiden eri kirkkojen kanssa.

Tämän aukeaman jutussa kuvattavan lähestymistavan lisäksi hankkeet auttavat väkivaltaa kohdanneita naisia.

Kirkkojen valmiutta liennyttää väkivaltaa omassa vaikutuspiirissään vahvistetaan ja kirkkoja kannustetaan myös laajempaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen väkivallattomuuden ja tasa-arvon puolesta.

savat kalliin hinnan vallitsevien normien mukaisesta käyttäytymisestä: seksuaalisten riskien ottaminen, väkivalta ja päihteen aiheuttavat mahdollisten rikosoikeudellisten seuraamusten lisäksi fyysisiä ja psyykkisiä terveyshaittoja, kokonaisen sarjan toimimattomia ihmissuhteita ja usein myös taloudellisia menetyksiä.

Hankkeen kouluttamisessa on sekä väkivaltaisesti käyttäytyneitä miehiä, että miehiä jotka ovat aina sanoutuneet tiukasti irti väkivallasta. Heitä on runsaasti, vaikka median välittämät stereotyyppit antavat ymmärtää toisin.

JOKAINEN ON ARVOKAS

Työssä pyritään osoittamaan, että jokainen on tärkeä ja arvokas Jumalan luoma ihminen. Viesti on tärkeä ympäristössä, jossa miehistä ylivaltaa

perustellaan usein uskonnolla, kuten tämä Namibian ELCIN-kirkon sydänmailla asuva nuori mies totesi eräässä Namibian yliopiston tutkimuksessa:

“Raamatussa sanotaan, että nainen on tehty miehen kylkiluusta. Nainen on siis vähempiarvoinen. He eivät voi tosissaan ajatella, että heitä voitaisiin verrata miehiin. Tämä sukupuolten tasa-arvo -juttu on vain sitä, että me miehet olemme päättäneet naisten tarvitsevan hiukan apua”.

Koulutuksissa käytetäänkin esimerkkejä, jotka pohjautuvat Raamattuun, tai esittelevät tilanteen, joka ei aina toteudu arjessa. Esimerkiksi: “Pahoinpidelty vaimo kertoo papille oikeestaan jättää miehensä. Pappi kannustaa häntä sanoen, että Jumala ei varmasti haluaisi hänen jäävän tilanteeseen, joka vaarantaa hänen ja lasten hengen.”

LAAJA TUKI

Väkivallattomuuden viestiä vahvistamaan on saatu myös useita perinteisiä johtajia. Kirkon lailla heillä on paljon vaikutusvaltaa monissa yhteisöissä, etenkin maaseudulla.

Esimerkiksi Etelä-Afrikan Mount Freren luterilaisen kirkon työpajojen suojelija on päällikkö **Elubhacweni**, jolla on tapana puuttua puheeseen, jos väkivaltaa perustellaan kulttuurilla. “Kulttuuri kunnioittaa. Naisten huono kohtelu ei kuulu kulttuuriimme, vaan yksilöt – lähinnä miehet – ovat aikojen saatossa manipuloineet kulttuuria omin tarkoituksiinsa sopivaksi”, päällikkö summasi eräässä puheenvuorossaan. ●

• **Sonke Gender Justice:**
www.genderjustice.org.za

ROMANIA

Aktivisteja, ei uhreja

Helsingin Diakonissalaitoksen kummikylähanke Itä-Euroopassa edistää naisten oikeuksia.

“Romaninaiset eivät ole voimattomia. Heiltä ei vain koskaan kysytä, mitä he haluavat ja miten he näkevät asiat”, sanoo **Carmen Gheorghe**. Gheorge on nuori romaninaisen. Hän johtaa E-Romnja-järjestöä, joka taistelee saadakseen romaninaisten asiat Romanian kansalliselle agendalle. Samalla olisi saatava ihmiset ymmärtämään, etteivät romaninaiset mahdu yhteen muottiin.

Samaa sanoo Helsingin Diakonissalaitoksella työskentelevä siirtolaisuuden ja vähemmistöpolitiikan asiantuntija **Anca Enache**: “Yleensä romanit nähdään hankkeiden ja palveluiden kohderyhminä, ja heitä pyritään muuttamaan. Totuus on kuitenkin, että heidän pitää voida osallistua ja vaikuttaa siihen, miten heidän asemaansa tulisi parantaa. Siksi Kaapelien kaltaiset osallistavat prosessit ovat hyvin tärkeitä.” Päätyönään Enache vetää Hirundoa, Helsingissä sijaitsevaa päiväkeskusta, jonka Helsingin Diakonissalaitos on perustanut liikkuvaa väestöä varten. Suurin osa Hirun-

don asiakkaista on Itä-Euroopan maista tulevia romaneja.

Kun Helsingin Diakonissalaitos päätti aloittaa hankkeen, jossa romaneja tuettaisiin myös heidän lähtömaissaan, Enachesta tuli hankkeen vetäjä ja E-Romnjasta paikallinen kumppani. E-Romnja on Romanian ensimmäinen romaninaisten oma järjestö.

Helsingin Diakonissalaitoksen ja Helsingin seurakuntayhtymän yhdessä rahoittama hanke toteutuu kummikylähankeena Valea Seacan kylässä Romaniassa. Kylän neljästä tuhannesta asukkaasta noin kolmannes määrittelee itsensä romaniksi. Hankkeen tavoitteena on lisätä tasa-arvoa vahvistamalla naisten ja tyttöjen mahdollisuuksia tulla yhteisönsä täysivaltaisiksi jäseniksi. Heidän äänensä halutaan kuuluviksi ja tarpeensa näkyviksi. Työ alkoi taustaselvityksellä vuonna 2014. Vuonna 2015 Valea Seacan naisia on kuultu naisryhmissä ja kotivierailuilla, ja he ovat alkaneet etsiä ratkaisuja esimerkiksi terveydenhoitoa ja

henkilöllisyyspapereita koskeviin ongelmiin paikallisen työntekijän tuella. Nämä ruohonjuuritasolta kumpuavat prioriteetit ja aloitteet on tuotu myös alueen päättäjien ja kansallisten tahojen tietoon. Heidän kanssaan pyritään vuoropuheluun, sillä pitkällä aikavälillä tarkoitus on purkaa romaninaisille haitallisia yhteiskunnallisia rakenteita.

- **Hankkeen taustaselvitys:**
https://www.hdl.fi/images/stories/liitteet/HDL_Kummikyläraportti_web.pdf
- **E-Romnja:**
<http://e-romnja.org>

TEEMOJEMME TAUSTAT: VANHUKSET

A close-up photograph of a person's hand holding a branch of a tree with green leaves. The background is filled with more green foliage and brown branches, creating a dense, natural setting. The lighting is bright, suggesting an outdoor environment.

RAKKAUDEN TEOT

KÄÄNTÄMÄÄN AJAN PYÖRÄÄ

Helsingin Diakonissalaitos tukee Namibian luterilaista kirkkoa kehittämään yhteisöllistä vanhustyötä maan perinteiden pohjalta. Konseptista voitaisiin ottaa oppia myös Suomessa.

Vilkkaan kadun varrella sijaitsevan pienen, hiukan ränsistyneen talon takana on postimerkin kokoinen puutarha. Siellä seisoo kaksi vahvaa naista. **Meme Kaunapawa Max** on 76-vuotias eläkkeellä oleva sairaanhoitaja ja **Fransina Wakulupa**, Maxin lapsenlapsi mutkan takaa, on 26-vuotias opettaja. Sisällä talossa, lepää Maxin äiti, **memekulu Fransina Simon**, 96.

“Äiti asuu minun kanssani niin kauan kuin elän”, Max sanoo tiukasti, “samalla tavalla kuin hän itse huolehti omista vanhemmistaan siihen saakka, kun nämä kuolivat vähän alle sata-vuotiaina. Toivon että myös minusta jaksetaan huolehtia kotona, sillä vanhainkotiin en haluaisi mennä”.

Max on yksi Helsingin Diakonissalaitoksen etsivän vanhustyön hankkeen kouluttamista vapaaehtoisista kotihoitajista Namibian pääkaupungissa Windhoekissa. Äidin lisäksi

hän käy hoitamassa myös naapuriaan ja pyörittää vähävaraisille tarkoitettua soppakeittiötä.

YHÄ USEAMPI JÄÄ YKSIN

Onko muiden innostaminen vapaaehtoisuuteen helppoa? “Ei”, Max parahtaa, “ihmisillä ei ole aikaa”. Vanhustyön hanketta koordinoiva pastori **Johannes Haufiku** (kuvassa viereisellä sivulla) nyökyttelee vieressä: “Niin, olemme alkaneet budjetoida aikaamme vain autoamme ja kahta pilkku kolmea lastamme varten”, Haufiku sanoo.

Namibia on muuttunut Maxin äidin nuoruudesta. Silloin oli itsestään selvää, että perheet pitivät huolta vanhuksistaan. Nyt yhä useampi jää yksin tai joutuu huolehtimaan kokonaisesta lastenlasten liudasta. Osa lapsista on orpoja. Osalla on vanhemmat, mutta näillä ei ole varaa elättää lapsiaan, tai ainakaan maksaa lastenhoidosta työpäivän tai työnhaun aikana. Etenkin yksinhuoltajaäideillä on vaikeaa.

Lapsia lähetettiin isovanhempien luo ennenkin, mutta näiden avuksi – ei elätettäväksi. Käytännön muuttumiseen ovat vaikuttaneet sosiaalinen murros ja hiv, mutta myös se, että Namibia otti vuonna 1992 käyttöön kansaneläkkeen. Pieni eläke on monen perhekunnan ainoa säännöllinen tulonlähde. Siitä maksetaan usein kaikkien lastenlasten ruoka ja koulunkäyntiin liittyvät kulut.

RATKAISUJA TARVITAAN

Läheskään kaikki Namibian vanhuksset eivät elä yhtä vanhoiksi kuin Maxin äidin suvussa on tapana. Syntyvyys on kuitenkin laskussa ja eliniänodote nousee hiljalleen, ja niin myös vanhusten osuus väestöstä kasvaa.

Samoin käy myös muissa kehittyvissä maissa. Age International -järjestön mukaan juuri missään ei ole valmistauduttu tähän väestörakenteen muutokseen. Namibian kansaneläke on myönteinen poikkeus, mutta yksinään se ei ole riittävä ratkaisu.

”Kun olen pidempään poissa, äitiä tulee ikävä. Palatessani löydän hänet usein puutarhasta. Hän kerää kaikki syömiemme hedelmien siemenet ja istuttaa ne juomatölkkeihin. Yhdessä istumme ja juttelemme, rauhasamme nauttien. Olen onnekas, kun saan olla hänen kanssaan.”

Vanhukset ovat yksi Namibian haavoittuvimmista väestöryhmistä. Helsingin Diakonissalaitoksen tekemän taustaselvityksen mukaan on epätodennäköistä, että maan hallitus ryhtyy lähitulevaisuudessa mittaviin uudistuksiin, jotka parantaisivat heidän asemaansa. Siksi yhdessä ELCIN-kirkon kanssa toteutettava hanke pyrkii sekä parantamaan vanhusten elinolosuhteita tässä ja nyt että pilotoimaan ratkaisuja, joista muutkin toimijat voisivat ottaa oppia, kun aika on kypsä.

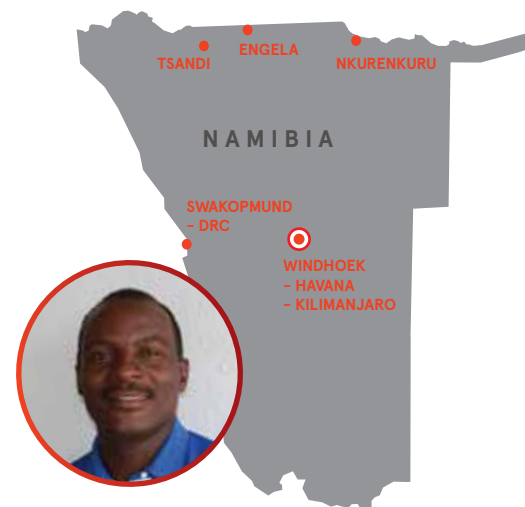
AVAIMENA YHTEISÖLLISYYS

Vanhushankkeen avainsana on yhteisöllisyys. Hankekoordinaattori Haufiku sanoin: “Ratkaisu on koko ajan ollut keskuudessamme. Me olemme tottuneet pitämään huolta toisistamme. Tapa on vain pikku hiljaa alkanut rapautua, ja nyt sitä pitää vahvistaa. Mietimme, miten saamme yhteisöt pitämään huolta vanhuksesta myös nyky-yhteiskunnassa, ja

miten huolenpito voi olla entistäkin parempaa”, Haufiku sanoo.

Hanke pyrkii yhdistämään vanhuksista huolehtimisen perinteen ja uudenlaisen käsityksen diakoniasta. Monelle diakonia on tähän asti rajoittunut hengellisistä tarpeista huolehtimiseen. Nyt vapaaehtoisia koulutetaan myös käytännön hoitotyöhön ja siihen, miten he puolestaan voivat kannustaa ja opastaa muita.

Tärkeää on myös etsivään työtteen liittyvien käytäntöjen opettaminen. Perinteisestä yhteisöllisyydestään huolimatta namibialainen kulttuuri on kunnioittanut yksityisyyttä monissa sellaisissa asioissa, jotka ovat tehneet varsinkin oman perhekunnan ulkopuolelta tulevien vanhusten auttamisesta vaikeaa. Esimerkiksi vieraan vanhuksen syöttäminen ja peseminen ovat olleet hankalasti lähestyttäviä asioita – alkaen siitä, kuinka saada kohteliaisuus- ja soveliaisuussääntöjä rikkomatta selville, tarvitaanko apua.

Yhteisöllinen etsivän vanhustyön hanke Namibiassa (2013–2016)

Kumppani: Namibian Luterilainen kirkko, ELCIN, johon kuuluu 70 prosenttia namibialaisista.

Hanke parantaa kirkon kykyä tukea vanhuksia ja yhteisöjä, jotka pitävät huolta vanhuksista.

Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnasta syrjäytyneen vanhuksiin.

Keinoja ovat muun muassa omais- ja naapurihoitajien kouluttaminen etsivään vanhustyöhön ja vanhusten hoitoon ja vanhusklubien perustaminen.

Myös diakoneja ja apulaisdiakoneja koulutetaan etsivään vanhustyöhön ja vanhusten hoitoon.

Oppimisen tulokset jaetaan muiden toimijoiden kanssa, joilla on mahdollisuus vaikuttaa vanhusten asemaan.

Hankekoordinaattori Haufiku antaa Fransina Simonille jalkahieronnan, kotihoitokurssilla harjoitellaan syöttämistä ja Nkurenkurun vanhuskehossa keppijumpataa.

Kaunapawa Max nostaa esille juuri näiden asioiden merkityksen: “Monet luulevat, että tiesin jo kaiken, sillä olen sairaanhoitaja ja asunut pitkään vanhan äitini kanssa, mutta en tiennyt”, hän sanoo ja ottaa esimerkiksi metodin, jonka avulla on helppo lähestyä tuntemattomampaakin ihmistä ja saada selville, tarvitseeko hän apua: “Ensin tervehditään iloisesti. Hetken rupattelun jälkeen voidaan kysyä, onko keskustelukumppani pystynyt peseytymään. Vastaus kertoo paljon siitä, auttaako joku jo häntä, ja tarvitseeko hän lisää apua. Samat kysymykset voidaan kysyä hänen perheeltään. On tärkeä saada selkeitä kyllä- tai ei-vastauksia. Näin voi saada kohteliaasti selville, onko kaikki kunnossa. Jos ei ole, kyselyä jatketaan, jotta voidaan saada selville, kuka voisi auttaa vanhusta näissä asioissa. Sitten auttajaksi rupeavaa perheenjäsentä tai muuta henkilöä neuvotaan, miten auttaminen tapahtuu.”

OIKEA TIETO TÄRKEÄÄ

Muille koulutetuille myös oppi vanhuusiän sairauksien ja hoitotyön perusteista on ollut mittaamattoman arvokasta. “Aika moni ajattelee yhä, että sairaudet johtuvat noituudesta. Heille on ollut tärkeä ymmärtää että kyse on vanhalle iälle tyypillisistä sairauksista. Kun syy on tiedossa, oireitakin on mahdollista helpottaa”, kertoo hankekoordinaattori Haufiku.

Hankkeeseen kuuluva koulutus on viiden päivän mittainen. Sen kävijät saavat myös vertaistukea, jolla on suuri merkitys omais- ja naapurihoitajien arjessa. Moni kamppailee hyvin vaikeasti sairaan omaisen ja taloudellisen ahdingon keskellä.

Usein kuvioon liittyy myös rankkaa alkoholin käyttöä. Käyttäjät saattaa olla vanhus itse, tai jollakulla perheenjäsenistä voi olla alkoholiongelma, joka vaikuttaa sekä ruokakunnan talouteen että koko perheen turvallisuuteen. Ei ole tavatonta, että vanhuksia pahoinpidellään ja heidän eläkkeensä varastetaan.

Max on hyvässä asemassa moneen muuhun verrattuna. Suhteellisen vakaan talouden lisäksi pienessä talossa vallitsee hyvä tahto sukupolvien välillä. Siitäkään ei ole haittaa, että liki satavuotiaan äidin muisti pelaa toisinaan paremmin kuin tyttären.

Max onkin vanhusten asian puhenainen, moottori jolla on valmiuksia innostaa myös muita, ja jota kuunnellaan. Hänen mukaansa hankkeeseen liittyvä ajatus diakoniasta kirkon sosiaalityönä on levinnyt upeasti. Tärkeää on, ettei diakonia ole vain kirkon mallioppilaita varten, vaan vapaaehtoisten on löydettävä myös syrjäytyneiden vanhusten luo.

AITO KOHTAAMINEN

Alun perin Maxin äiti muutti tyttärensä talouteen pitääkseen huolta tästä. “Hän oli murtanut jalkansa ja kulki kepeillä. Pitihän minun tulla auttamaan esikoistani”, Fransina Simon sanoo. Nyt hänen omat jalkansa ovat kangistuneet, ja hoitajan rooli on selkeästi Maxilla. Silti vieläkin saattaa käydä esimerkiksi niin, että jos Max on käynyt päivällä sairaalassa verenpaine-ongelmien vuoksi, hän herää yöllä siihen, että äiti on noussut sängystään tarkistamaan, kuinka hän voi.

“Vuosien saatosta meistä on tullut kaksi toisistaan huolta pitävää ystävää”, Max sanoo. Hän kertoo, että äidin kanssa eläessään hän on oppinut huomaamaan, kuinka tärkeää huolenpidon henkinen puoli on. Ihmissyyteen ei riitä terveenä pysyminen, vaan jokaiseen päivään pitäisi kuulua myös aitoa kohdatuksi tulemista. On tärkeää viettää aikaa yhdessä. Hankkeessa tätä puolta on edistetty perustamalla vanhuksille klubeja, jossa he voivat tavata muita ja keskustella itselleen tärkeistä asioista. Lisäksi klubeissa käydään läpi monia samoja terveyden ylläpitämisen perusasioita, joita omaishoitajille opetetaan koulutuksissa.

RAKKAUDEN TEKOJA

Yksikön johtaja **Anna-Liisa Arjama** Helsingin Diakonissalaitoksen

Sanervakodista kävi toukokuussa 2015 Namibiassa kouluttamassa ELCIN-kirkon diakoneja ja apulaisdiakoneja vanhustyöhön. Sanervakoti on asumisyhteisö, joka tarjoaa kodin mielenterveyskuntoutujille, muistisairaille ja opiskelijoille. Sen toiminnan lähtökohtia ovat mielekäs arki ja yksilöllisen avuntarpeen huomioiminen.

Arjama toimii myös hoivatyön kehittäjänä Helsingin Diakoniaopistossa. Hän kertoo saaneensa Namibian-vierailusta paljon myös omaan työhönsä. “Namibiassa on paljon sellaista aitoa yhteisöllisyyttä, jota on vaikea tuottaa ulkoapain. Tuli surullinen olo siitä, miten Suomessa vanhuksset on suljettu kaikki lakipykälät täyttäviin hoitotoksiin, joihin täytyy sitten yrittää tuottaa yhteisöllisyyttä konsultin avulla”, hän sanoo. “Säännöillä taataan hyviä juttuja, mutta spontaanisuus ja tiukat säännöt ovat vaikea yhdistelmä.”

“Yksi ratkaisu Suomeen olisi se, että herättäisiin huomaamaan kunkin asukkaan tarve kuulua johonkin hänelle tärkeään yhteisöön, ja mahdollistettaisiin se, että asukas voi viettää aikaa siinä yhteisössä. Se ei välttämättä ole juuri se yhteisö, jossa hän asuu”, Arjama miettii.

Hankekoordinaattori Haufikun ajatus lentää yleisemmällä tasolla: “Meidän pitää yhdessä taistella *gerontofobiaa* vastaan. Me nuoret pelkäämme vanhuksia – pohjimmiltaan sitä, mitä meille itsellemme tapahtuu, kun tulemme vanhoiksi. Kun kohtaamme Maxin ja hänen äitinsä kaltaisia esimerkkejä, näemme ettei pelättävää ole. Jos meillä on rakkautta ja arvostusta toisiamme kohtaan, voimme kaikki elää hyvän vanhuuden. Siksi rakkauden teot vanhuksia kohtaan on aloitettava tänään. Käytän tässä kohtaa mielelläni Nooan arki -vertausta: Vanhuuteen pitää valmistautua niin kuin tulvaan. Jonain päivänä se tulee, eikä silloin auta raha, vaan rakkaus.” ●

• **Sanervakoti:**
www.hdl.fi/fi/konsernin-artikkelit/212-palvelut/asuminen-artikkelit/8-sanervakoti

“ Heidän oli vaikea uskoa, kun kerroin, ettei Suomessa välttämättä tunneta tai tervehditä naapuria – saati että tervehdittäisiin bussissa ventovierasta.

Vanhustyön kouluttajana Namibiassa vierailut Anna-Liisa Arjama

Eliniänodote

Miehet: 78 vuotta
Naiset: 84 vuotta

Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä

19,4 %.
Arvioidaan nousevan 26 %:iin vuoteen 2030 mennessä.

Yksin asuvien osuus yli 65-vuotiaista

70 %. Huomattavaa, että 75 vuotta täyttäneistä 10% asuu samassa taloudessa aikuisen lapsensa tai muun sukulaisen kanssa.

Vanhusten taloudellinen tilanne

Kolmannes pienituloisia: Tulot pienemmät kuin 60 % kansallisesta mediaanitulosta.

Yksinäisyys

36-39 % ikääntyneistä tuntee itsensä yksinäiseksi ainakin toisinaan. Myös vanhainkodeissa asuvat tuntevat yksinäisyyttä.

Laitosasuminen

Laitosasuminen on vähentynyt viime vuosikymmeninä. Nykyään vanhainkodeissa asuu noin 2 % 75 vuotta täyttäneistä, terveyskeskusten pitkäaikaishoidossa 0,6 % ja palveluasumisessa 7,7% .

Miehet: 53 vuotta
Naiset: 62 vuotta

3,8 %.
Arvioidaan nousevan 21 %:iin vuoteen 2025 mennessä.

Vuonna 1992 luku oli 4 %. Tuoretta lukua ei ole saatavilla, mutta esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitoksen vanhushanketta varten tekemässä taustaselvityksessä 80 % vanhuksista piti huolta ainakin yhdestä lapsenlapsesta.

31 % elää kansallisen köyhyysrajan alapuolella: Tulot eivät riitä kattamaan välttämättömiä ruoka- ja asumismenoja. Köyhyys ja nälkä suurimmat hankkeen taustaselvityksessä esiin nousseet ongelmat.

Ei tutkimustietoa, mutta esimerkiksi hankkeen taustaselvityksessä vanhuksset listasivat myös yksinäisyyden yhdeksi ongelmistaan.

Ei tilastoja, mutta vanhainkoteja on vähän, eikä laajamittainen laitosasuminen ole ainakaan toistaiseksi realistinen kehityssuunta. Osa taustaselvitykseen haastatelluista vanhuksista oli valmis harkitsemaan laitosasumista, jos se toisi parannuksen perustoimeentuloon.

Lähteet: Dima 2003, Helsingin Diakonissalaitoksen vanhushankkeen taustaselvitys ICFI/UN Statistics Division, ILO 2014, Tilastokeskus, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liito ry.

KAIKKI HANKKEET

Hankkeen nimi	Maat	Paikallinen kumppani	Kesto	Muut rahoittajat
Sukupuoleen perustuvan väkivallan vastainen ekumeeninen hanke	Namibia	Council of Churches in Namibia	2014–2016	Suomen ulkoasiainministeriö
Sosiaalisen vastuun ja yhteisökehityksen edistäminen	Namibia	Council of Churches in Namibia	2012–2017	Suomen ulkoasiainministeriö
Yhteisöllinen erityisnuorisotyön hanke	Namibia	Evangelical Lutheran Church in Namibia	2013–2016	Suomen ulkoasiainministeriö
Yhteisöllinen etsivän vanhustyön hanke	Namibia	Evangelical Lutheran Church in Namibia	2013–2016	Suomen ulkoasiainministeriö
Yhteisöllisen nuorisotyön hanke liittyen työperäiseen muuttoliikkeeseen	Moldova	Moldovan Christian Aid	2015–2017	Suomen ulkoasiainministeriö
Kummikylähanke romani- ja ei-romaninaisten ja -tyttöjen tasa-arvon lisäämiseksi	Romania	E-Romnja	2014–2017	Helsingin seurakuntayhtymä
Eteläisen Afrikan luterilaisen kirkon sukupuoleen perustuvan väkivallan vastainen hanke	Botswana, Etelä-Afrikka, Lesotho ja Swazimaa	Evangelical Lutheran Church in Southern Africa – Development Service	2014–2016	Suomen ulkoasiainministeriö
Nuorten toimeentulomahdollisuuksien edistämishanke eteläisessä Afrikassa	Botswana, Etelä-Afrikka, Lesotho ja Swazimaa	Evangelical Lutheran Church in Southern Africa – Development Service	2015	Suomen ulkoasiainministeriö
Gemma – liikkuvan naisväestön parissa tehtävä sukupuoleen perustuvan väkivallan vastainen hanke	Italia, Kreikka, Espanja ja Suomi	Gruppo per le Relazioni Transculturali	2015–2017 (HDL: 2016–2017)	EU-komissio

PERIAATTEET JA KÄYTÄNNÖT

Helsingin Diakonissalaitoksen kansainvälisen diakonian tavoite on vahvistaa kumppaneitten valmiuksia edistää kestävää hyvinvointia yhteisöissä, joissa se on eniten uhattuna.

Kumppanit

Hankkeet suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan osallistavasti yhdessä yhteistyökumppaneitten ja kohderyhmien kanssa. Useimmat kumppanit ovat kirkkoja ja kristillisiä järjestöjä, mutta yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Kumppanuuden perustana on ihmisarvon puolustaminen.

Toimintatapa

Yhdessä kumppaneidemme kanssa etsimme ratkaisuja, joiden avulla he

voivat tukea heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä ja yhteisöjä löytämään vahvuutensa. Samalla vahvistamme kumppaneidemme kehitysosaamista ja yhteiskunnallista roolia, ja opimme uutta myös itse. Työ tukee Suomen kehitysyhteistyön linjauksia sekä kansainvälisiä ja kansallisia kehitystavoitteita.

Vastuu ja raportointi

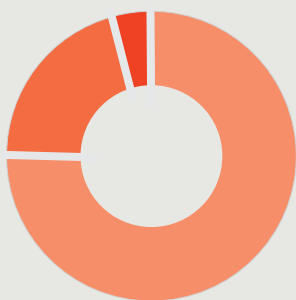
Vastuu hankkeista on Helsingin Diakonissalaitoksella. Eteläisessä Afrikassa jatkuvaa seurantaa hoitaa

suomalainen aluekoordinaattori ja kansainvälisen diakonian yksiköstä tehdään säännöllisiä monitorointikäyntejä hankkeisiin. Ulkoasiainministeriölle ja muille rahoittajille raportoidaan vuosittain.

Vaikutusten arviointi

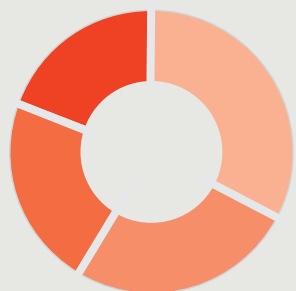
Arvioimme myös hankkeidemme pitkäaikaista vaikuttavuutta. Hankkeiden loppuarvioinnit tehdään Suomen ulkoasiainministeriön ohjeiden mukaisesti.

Työn rahoitus*

- Suomen ulkoasiainministeriö 76 %
- Helsingin Diakonissalaitos 21 %
- Muut 4 %

Teemojen osuus rahoituksesta

- Nuoret 33 %
- Teemoittelematon yhteisöjen vahvistaminen 26 %
- Sukupuoleen perustuvan väkivallan vastainen työ 22 %
- Vanhukset 19 %

Henkilöstö

Suomessa kaksi kokopäiväistä työntekijää. Lisäksi lainaamme asiantuntijoita Helsingin Diakonissalaitoksen muista yksiköistä.

Hankemaissa kymmenen kokopäiväistä ja kuusi osa-aikaista työntekijää. Kaksi hankemaissa toimivista työntekijöistä on Helsingin Diakonissalaitoksen henkilökuntaa. Muut ovat hanketyöntekijöitä, jotka työskentelevät paikalliselle kumppanijärjestölle.

* Rahoituksen kokonaismäärä viereisen sivun hanketaulukossa kuvatuille hankkeille vuonna 2015 on 1 121 139 euroa. Ulkoasiainministeriön sääntöjen mukaan 10 prosenttia rahoituksesta käytetään hankkeiden hallintoon, loppu hanketyöhön.

Lahjoita niin autat

Tämän julkaisun sivulla 10 tapaamasi Josephine sai hankkeemme avulla ammattipätevyyden. Hän pystyy nyt tarjoamaan lapsilleen paremman tulevaisuuden.

Perheen elämä muuttui, koska paikallinen kumppanimme kehitti kanssamme tavan, jolla se voi tukea yhteiskunnan marginaaliin joutuneita nuoria.

Auta meitä ja kumppaneitamme vahvistamaan yhteisöjä niin, että ne voivat jatkossakin tukea kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä.

Kiitos, että teet työtä kanssamme.

Voit lahjoittaa nettisivullamme www.hdl.fi/lahjoitus tai suoraan Helsingin Diakonissalaitoksen kannatusyhdistyksen keräystilille, FI51 2065 1800 1082 98. Kirjoita viitteeksi **kansainvälinen diakonia**.

Keräyslupa: POL-2014-16146, myönnetty 11.3.2015.

1867: Aurora Karamzin perustaa Helsingin Diakonissalaitoksen eurooppalaisen diakonia-aatteen innoittamana.

1885: Ensimmäinen Helsingin Diakonissalaitoksessa terveydenhuollon koulutuksen saanut diakonissa lähtee Ambomaalle (nykyiseen Namibiaan) Suomen Lähetysseuran lähettämänä. Hän on ensimmäinen kymmenistä lähtijöistä ja Helsingin Diakonissalaitoksen kansainvälisen diakonian siemen.

2002: Laaja ekumeeninen HIV ja AIDS -hanke CUAHA käynnistyy Helsingin Diakonissalaitoksen ja Suomen ulkoasiainministeriön tuella. Hanke kattaa nelisenkymmentä kirkkoa ja järjestää eteläisessä ja itäisessä Afrikassa.

2015: Vastavuoroisen oppimisen vuosi. Yhdessä namibialaisten kollegoiden kanssa kehitämme konseptia osallisuutta synnyttävälle nuoriso- ja vanhustyölle.

Kristillinen lähimmäisenrakkaus & luovuttamaton ihmisarvo

1980-luku: Helsingin Diakonissalaitos aloittaa kehitysyhteistyön Suomen ulkoasiainministeriön tuella.

2005: Helsingin Diakonissalaitos aloittaa ensimmäisen Kaapeli-yhteisövalmennukseen perustuvan hankkeen vaativissa kaupunkiolosuhteissa Namibiassa.

Helsingin Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiö. Se muodostaa tytäryhtiöineen yhteiskunnallisen konsernin, joka tuottaa monipuolisia sosiaali-, terveys-, ja koulutusalan palveluja.

Helsingin Diakonissalaitos on vaikeiden yhteiskunnallisten ongelmien asiantuntija ja alan suunnannäyttävä, jolla on vahva sosiaalinen omatunto. Liki 150 vuoden ajan HDL on ollut luomassa uusia ratkaisuja niillä yhteiskunnan alueilla, joilla ihmiset syystä tai toisesta uhkaavat jäädä palvelujen ulkopuolelle.

Kansainvälinen diakonia on ollut osa Helsingin Diakonissalaitoksen toimintaa, diakonista ajattelua ja eettistä vakaumusta säätiön perustamisesta lähtien.

TUETTU ULKOASIAINMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

**HELSINGIN
DIAKONISSALAITOS**